

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА В СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Л. Бабій

ДІЯЛЬНІСТЬ бібліотек у кардинально новому суспільстві – суспільстві інформаційних технологій, показала, що багато з них змогли гармонійно вписатися в інформаційний простір країни, й засвідчила, що бібліотеки – найбільш стабільна складова інформаційних ресурсів держави. Використовуючи організаційно-технологічні нововведення, бібліотеки виробили нову методологію взаємодії з користувачами, що дозволило здійснити перехід на якісно новий рівень їхнього інформаційного забезпечення.

Все це повною мірою стосується роботи Івано-Франківської ОУНБ ім. І. Франка. Та перш ніж розповісти про напрацювання нашого закладу, хочу поділитися роздумами про те, якою є місія наукової бібліотеки у наш час.

Оскільки інформація вважається сьогодні головним досягненням людства і велика її частина акумулюється у бібліотеці, то, відповідно, – головною місією наукової бібліотеки є *інформаційна*. Реалізується вона за декількома напрямками.

Першим – є входження бібліотеки до інформаційного простору – як світового, так і загальноукраїнського та регіонального. Сьогодні наукову бібліотеку не можна навіть уявити без комп'ютерів, Інтернету, електронної бібліотеки, тематичних, бібліографічних і повнотекстових баз даних, мережних послуг. Так, ОУНБ ім. І. Франка значно підвищила рівень інформаційного обслуговування користувачів, запровадивши автоматизацію внутрішніх процесів бібліотечної роботи, підключившись до локальних мереж, створивши автоматизовані бібліотечно-інформаційні системи.

2001 р. тут було відкрито Інтернет-центр у рамках проекту „Інтернет для публічних бібліотек (LEAP)”. І тепер відвідувачі можуть отримувати в Мережі потрібну інформацію. У 2003 р. було створено веб-сайт, який нині містить електронний каталог (ведеться з 2004 р. із використанням автоматизованої інформаційної бібліотечної системи „ІРБІС”), 5 тематичних баз даних із можливістю віддаленого пошуку і замовлення літератури. В системі, що відповідає міжнародним стандартам сумісництва БД, застосовуються всі основні бібліотечні технології, надається доступ до баз даних Бібліотеки через Інтернет.

Другим напрямом реалізації інформаційної місії є забезпечення конкурентоспроможності бібліотеки в умовах інформаційного ринку та знаходження нею свого місця в інформаційному просторі – і не тільки України, а й світовому. Про успішну діяльність ОУНБ ім. І. Франка на цьому шляху свідчить статистика відвідань її сайту: у 2007 році – 27,6 тис., 2008 – 31,5 тис. користувачів. За адресою www.lib.if.ua відвідувачі дізнаються про події та заходи у Бібліотеці, нові надходження, переглядають галереї картин, книжкові виставки, фото із зустрічей та презентацій.

Онлайнному відвідувачу надаються довідкові послуги в режимі реального часу, приміром, запроваджено популярну форму „Запитання та відповіді”.

У рамках проекту „Вікно в Америку” користувачі Бібліотеки мають безкоштовний доступ до англомов-

ної електронної бази даних періодичних та книжкових видань EBSCO.

Нині відвідувачі, як відомо, приходять до бібліотеки не стільки за книгою, скільки за конкретною інформацією. Сьогодні, коли доступ до Інтернету можна отримати у багатьох місцях, звернення до бібліотеки дає перевагу, оскільки тут є друкована продукція (книги, журнали, ксерокопії) і, все частіше, – цифрова: на дискетах, дисках, флеш-картах пам'яті. І вже сама кількість користувачів ОУНБ ім. І. Франка, яких більше 23 тисяч, свідчить про популярність бібліотеки як джерела отримання інформації.

Крім того, робиться все для того, щоб відвідувачі цінували не лише інформаційні ресурси Бібліотеки, а й знаходили порозуміння з її працівниками. Адже, як відомо, нині зростає кількість людей, які відчувають дефіцит спілкування.

Оптимальне використання наявного інформаційного потенціалу – третій напрям реалізації інформаційної місії бібліотеки.

Практика користування Інтернетом виявила проблему достовірності та інтелектуального рівня інформації в ньому. Адже багато сайтів поповнюються аматорами. І саме бібліотекарі повинні виступати експертами в оцінці достовірності інформації, її подачі та інтерпретації на сайтах, куди мають доступ відвідувачі Бібліотеки. Тому працівники наукової бібліотеки пропонують користувачам лише перевірену інформацію.

ОУНБ ім. І. Франка, визначивши пріоритетом інформаційну місію, максимальне використання комп'ютеризації, разом з тим, дотримується принципу: „Від комп'ютера – до книги”. Адже бачити місію наукової бібліотеки у наданні користувачам потрібної інформації тільки через Інтернет – це звужений погляд, мода вчорашнього дня.

Робота з відвідувачем починається з виконання його конкретного запиту. Водночас з'ясовується, для чого йому ця інформація, інтелектуальний, професійний рівень цієї людини та можливості впливу на неї як споживача інформації. Ми намагаємося відійти від терміна „користувач інформації”, замінивши його поняттям „інформаційний партнер бібліотеки”. Тому пріоритетом є обслуговування постійних і кваліфікованих відвідувачів, чиї запити намагаємося максимально повно задовольнити.

Слід зазначити, що в нашому регіоні ОУНБ ім. І. Франка не має конкурента, котрий запропонував би більш об'ємну, якісну інформацію та надавав би професійну допомогу користувачам в її відборі. Саме завдяки цьому Бібліотека виконує також свою *соціокультурну місію* і як науковий заклад здійснює вплив на інтелектуальне життя регіону, розвиває і спрямовує соціальну активність громадян, не переслідуючи політичних, економічних та інших вигод.

Важливим завданням кожної ОУНБ як єдиної регіональної наукової бібліотеки універсального профілю є повне і всебічне розкриття унікальності свого регіону, його наукового, культурного, духовного багатства.

Саме у цьому й полягає її специфіка. Тому *краєзнавчий напрям* – один із найвагоміших у роботі Бібліотеки.

З цих позицій Прикарпаття – благодатне поле для діяльності. Історичне і культурне надбання краю включає: археологічні пам'ятки Галицького національного заповідника „Давній Галич”, славу Галицько-Волинського князівства, перлину православ'я „Манявський скит”, з яким пов'язані імена легендарної Роксолани та народних героїв – О. Довбуша, С. Бандери, О. Гірника, митців – І. Франка, В. Стефаника, М. Черемшини, С. Пушика, Т. Мельничука та ін. Багатство казкової природи, фольклору, різнобарв'я етнічних особливостей гуцулів, бойків, лемків – також серед прикметних ознак Прикарпаття. До цього ще можна додати науковий потенціал регіону, його реалії, перспективи розвитку.

Історії краю, науковому доробку його відомих людей, ювілейним датам присвячувалися підготовлені Бібліотекою бібліографічні покажчики, зокрема: „Археологічні скарби княжого Галича”, „ЗУНР і Прикарпаття”, „Товариство „Просвіта”: історія і сучасність”, „Широкий світ малої батьківщини: історія населених пунктів Івано-Франківщини”, „Славетна галичанка: Роксолана в історії, літературі, мистецтві”, „Іван Франко і Прикарпаття”, „Етнографічні регіони Прикарпаття: матеріальна і духовна культура”, „Життя і чин Степана Бандери”. Побачили світ два випуски каталогу „Друковане слово Прикарпаття”, до якого ввійшло понад 2 тис. назв книг.

Бібліотека своєю діяльністю сприяє залученню краян до істинних духовних, моральних, культурних цінностей. Причому значна увага приділяється безпосередньому спілкуванню користувачів із відомими людьми, серед яких були: академіки В. Качкан, І. Климишин, Р. Яремійчук, професори С. Генік, О. Слоновська, С. Пушик, Д. Фреїк, митці М. Фіголь, Б. Губаль, З. Слободян, Х. Фіцалович, М. Корпанюк, М. Кривень та багато-багато інших.

Цього року Бібліотека розпочала втілення в життя творчого проекту „Вчені Івано-Франківщини”, який представляє науковий доробок науковців регіону з різних галузей знань. Уже відбулися зустрічі з академіками – істориком В. Грабовецьким та фізиком О. Адаменком.

Майже десять років ОУНБ ім. І. Франка є асоційованим членом Івано-Франківського відділення Наукового товариства ім. Шевченка, тісно співпрацює з обласними організаціями національних спілок письменників, художників, краєзнавців, наукових та інженерних об'єднань країни, Товариством винахідників та раціоналізаторів України тощо. Проведено багато резонансних заходів, які викликали значний інтерес не лише користувачів, а й ділової та інтелектуальної еліти краю.

Завдяки такій різноплановій діяльності Бібліотека фактично стала соціокультурним центром регіону, який реалізує свої проекти, проводить масштабні просвітницькі заходи та акції, а також постійно збирає та надає інформацію про всі аспекти життя Прикарпаття; є магнітом, ядром, навколо якого згруповані державні, громадські та творчі організації, підприємства, товариства, навчальні заклади та окремі люди.

Важливою місією наукової бібліотеки є *соціальна*. Тому значне місце в діяльності ОУНБ ім. І. Франка займає робота з людьми з фізичними обмеженнями, хворими, соціально незахищеними, похилого віку та ін. Для них збирається інформація про права людини, організації, до котрих можна звернутися при потребі, гарячі телефонні номери, години прийому народних депутатів, відомості щодо волонтерів.

Відвідувач бібліотеки може забажати будь-яку інформацію. Адже «Александрійський маніфест про бібліотеки: інформаційне суспільство в дії» містить таке положення: „Унікальна роль бібліотек та інформаційних центрів полягає в тому, що вони відповідають на конкретні запитання та потреби індивідуумів”.

Враховуючи це, ОУНБ ім. І. Франка, урізноманітнює форми своєї діяльності, поставивши за мету задовольняти потреби конкретної людини. Одним із аспектів цієї роботи є донесення до громадян рішень місцевої влади, інформування про новини у законодавстві.

Роботу бібліотеки регіону можна наочно продемонструвати навіть геометричними координатами. Горизонтальним вектором залишається її першочергова місія – традиційне зберігання друкованої продукції, котра століттями була матрицею, в яку вносили зміст, суть людського розуму і духу. Тому й сьогодні більшість відвідувачів ОУНБ ім. І. Франка – читачі, які не уявляють свого життя без книг.

Вертикальним вектором, котрий націлений у майбутнє, є креатив, неординарність рішень, нова інтерпретація традиційного. Бібліотеки перетворилися з пунктів видачі книг на культурні центри з творчими студіями, де є можливість відпочити, поспілкуватися у невимушеній атмосфері, а тепер ще додалися комп'ютерні читальні.

Місія наукових бібліотек може реалізовуватися лише при чіткому формулюванні завдань та їхньому усвідомленні працівниками, які сьогодні мають бути інформаційними навігаторами, професіоналами, експертами у пошуку інформації. Визначаючи критерії придатності бібліотекарів до роботи у сучасній бібліотеці, можна скористатися вимогами до „ідеального керівника”, розробленими американськими та японськими психологами. Отже, працівник повинен бути: з міцним характером, але гнучким; серйозним, але з почуттям гумору; дружелюбним, але вміти витримувати дистанцію; відданим справі, але не втрачати голову від успіхів та поразок; мрійливим, але вольовим; готовим ризикувати, але здатним прораховувати все наперед. І таких працівників у Бібліотеці є багато. Саме вони втілюють теоретичні ідеї у своїй роботі.

Тож, як показує практика, Івано-Франківська ОУНБ ім. І. Франка повноцінно виконує свої інформаційні, соціокультурні та соціальні функції. Маючи досвід на шляху новачків, ми впевнені, що всі бібліотеки можуть апробувати нові форми та освоювати перспективні напрями роботи.

Дуже хотілося б, щоб ця стаття стала приводом для дискусії з колегами, котрі могли б поділитися своїми напрацюваннями, висловити свої думки.